

ВИСНОВОК ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ
Бульбачинської Ольги Іванівни
«Кінематографізм романів Євгена Гуцала 1980–1990-х років»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
035 Філологія (галузь знань 03 Гуманітарні науки)

Дисертація Ольги Іванівни Бульбачинської «Кінематографізм романів Євгена Гуцала 1980–1990-х років», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологічні науки виконана на кафедрі української літератури, компаративістики і грінченкознавства Київського університету імені Бориса Грінченка. Теми дисертації затверджена на засіданні вченої ради Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 7 від 27 серпня 2020 року).

Дисертацію виконано відповідно до наукової теми кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Київського університету імені Бориса Грінченка «Типологія ідентичностей у художньому і критичному дискурсах», номер державної реєстрації 0117U005200.

Для підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Кінематографізм романів Євгена Гуцала 1980–1990-х років» вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 1 від 21 січня 2021 р.) визначено, що попередня експертиза дисертації проводитиметься на базі кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Київського університету імені Бориса Грінченка та призначено двох рецензентів:

1. *Васькова Миколу Степановича*, професора кафедри журналістики та нових медіа Інституту журналістики, доктора філологічних наук, професора;
2. *Гальчук Оксану Василівну*, професора кафедри світової літератури Інституту філології, доктора філологічних наук, доцента.

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми рецензованої дисертації визначає кілька чинників: неперехідний науковий інтерес до інтермедіальних студій як можливість застосувати сучасну поліметодологічну

парадигму осмислення явищ художньої літератури; потреба комплексного вивчення доробку Євгена Гуцала – одного з найяскравіших українських письменників другої половини ХХ ст., зокрема такої особливості поетики його творів, як кінематографічність; необхідність напрацювання теоретичного й методико-прикладного матеріалу для формулювання «кінематографічної» дослідницької призми аналізу художніх текстів; недостатнє вивчення феномену кінематографічності в сучасному українському літературознавстві.

Слід наголосити на новизні й оригінальності наукової праці О. Бульбачинської, адже в ній вперше в нашому літературознавстві досліджено ознаки й еволюцію кінематографічного мислення Є. Гуцала на основі його великих епічних форм; визначено роль і функції засобів і прийомів кінематографу в увиразненні ідіостилу письменника; запропонована методика дослідження кінематографізму загалом.

Метою дослідження є системне осмислення кінематографізму художнього мислення Євгена Гуцала на основі аналізу поетики його романів крізь призму засобів і прийомів кінематографу.

Для досягнення мети О. Бульбачинською були поставлені та реалізовані такі завдання:

- висвітлити актуальні питання взаємодії мистецтв: літератури та кінематографу;
- узагальнити теоретичні спостереження щодо засобів і прийомів кінематографу та їхньої імплементації в літературну творчість;
- проаналізувати та узагальнити критичну рецепцію творчості Є. Гуцала, зокрема з'ясувати та окреслити фактори формування естетичних поглядів митця;
- виокремити та дослідити ознаки кінематографічного мислення Є. Гуцала, зокрема пластичність та візуальність образотворення, настроєво-сміслову тональність кадрів за допомогою ритму, ракурсу і плану;
- виявити реалізовані види та окреслити функції монтажу в романах Є. Гуцала, зокрема в утворенні монтажних фраз сенсів;
- простежити еволюцію кінематографічного мислення Є. Гуцала.

Об'єктом дослідження стали романи «Позичений чоловік», «Приватне життя феномена», «Парад планет», «Улюмджі», «Блуд», «Імпровізація плоті».

Предмет дослідження – особливі риси художнього мислення Є. Гуцала – романіста, зумовлені його тяжінням до зображення візуальних картин та виявлені кризь систему засобів і прийомів кінематографу.

Методи дослідження. Для досягнення мети й виконання поставлених завдань дисертанткою були використані як загальнонаукові, так і власне літературознавчі методи. Останніми (біографічний, герменевтичний, структурно-семіотичний, поетологічний, інтерсеміотичний) Ольга Іванівна послуговувалась виважено й системно.

Тези щодо зв'язку аналізованих творів з життєвим шляхом Є. Гуцала і відповідною епохою сформульовані за допомогою біографічного методу. Занурення в тексти як знакову систему здійснене з допомогою структурно-семіотичного методу, а інтерпретація текстових структур з кінематографічного погляду – з допомогою герменевтичного. Поетологічний та інтерсеміотичний методи дослідниця слушно використала для аналізу виявів рис кінематографічного мислення автора, узагальнивши наслідки такого аналізу в тези щодо формальної специфіки досліджених романів.

Особиста участь автора в отриманні конкретних наукових результатів, викладених у дисертації. Дисертація є самостійною науковою працею, у якій викладені особисті ідеї та результати дослідження авторки. Використані в роботі концепти, положення інших авторів належним чином процитовані й оформлені. Усі положення наукової новини та висновки, що виносяться на захист, зроблено самостійно, що також підтверджується апробацією й опублікованими статтями.

Наукова новизна одержаних результатів. Достовірність одержаних результатів досягнута завдяки осмисленню значної кількості наукової літератури (230 найменувань, із них 11 – іноземних авторів) та доцільно обраними методологічними підходами.

Цінність дослідження полягає в тому, що дисертанткою уточнено специфіку застосування теоретичних засад поетики кінематографу в аналізі

поетики твору художньої літератури; *вперше* на матеріалі романів 1980–1990-років засвідчено та обґрунтовано кінематографізм художнього мислення митця; обґрунтовано особливий зв'язок між фольклорним та кінематографічним мисленням Є. Гуцала в романах 1980-х років; відзначено, що у романах 1990-х років письменник майстерно застосовував потенціал інтелектуального монтажу; *вперше* простежено еволюцію кінематографічності мислення письменника в контексті поетики його романів.

Застосувавши комплекс методів і підходів, критично опрацювавши актуальні джерела широкого спектру походження і ретельно проаналізувавши художні тексти Є. Гуцала з погляду кінематографічної поетики, пані Ольга запропонувала власну наукову обґрунтовану концепцію. Її унаочненням став текст **чітко структурованої дисертації**: перший розділ присвячений питанням теоретико-методологічного характеру, у другому і третьому розділах продемонстрована результативність авторської методики дослідження кінематографізму романів Є. Гуцала. Імпонує обраній дисертанткою принцип структурування тексту, де аналізуючи кожен з виокремлених груп романів проаналізовано крізь призму кінематографічних прийомів і засобів, враховується специфіка авторського відбору зображальних засобів, орієнтована на жанр твору, його ідейно-змістові особливості тощо.

Заслугове на схвалення сформульований О. Бульбачинською понятійно-термінологічний інструментарій дослідження (кінопоетика, кадр, монтаж, монтажна фраза, мізансцена, план, ракурс, ритм тощо) та типологія його елементів за функціональним вираженням у тексті. Позитивне враження справляє і ретельний й послідовний аналіз літературознавчого дискурсу, присвяченого творчості Є. Гуцала, визначення його якісно різних етапів. Вважаємо, що ці спостереження дослідниці необхідно увиразнити в загальних висновках для употужнення ефекту новизни дисертаційної праці. Отже, **структура роботи** відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії: у розділах обґрунтовано й цілісно викладено зміст результатів дослідження здобувачки.

У результаті проведеного дослідження доведено, що, завдяки застосуванню поетики кінематографізму, твори Є. Гуцало набувають нової якості, яка щонайбільше відповідає авторському задумові. Вагомість цих висновків не тільки в легітимізації художнього потенціалу засобів і прийомів кінематографу в літературному контексті, а й в утвердженні феномену химерного роману як репрезентативного українського тексту. Важливо, що дисертантка відстежує динаміку і тенденції введення кінематографічних елементів у суголосності зі розвитком творчого почерку Є. Гуцала.

У щільному з погляду насиченості оригінальними спостереженнями над досліджуваними текстами другому розділі окремі фрагменти, як-от п.2.3 потребують розширених коментарів щодо взаємозумовленості кінематографічної поетики персонажів роману і його проблематики. Натомість зміст третього розділу справляє дуже позитивне враження: дисертантка аргументовано висвітлює загальну концепцію дослідження, ілюструє монтажне мислення Є. Гуцала, спрямоване на відтворення складних психологічних колізій і характерів.

Практичне значення дослідження. Матеріали дисертації мають перспективу практичного застосування для подальшого дослідження «фільмованих» художніх текстів як органічного складника українського письменства ХХ – початку ХХІ ст., у перебігу написання посібників з інтермедіальності та історії української літератури, у викладанні вузівських спецкурсів із поетики художнього твору.

Отже, опанувавши теоретико-методологічні засади дослідження кінематографізму художнього тексту в цілому і визначивши чіткий алгоритм аналізу кінематографічного складника поетики романів Є. Гуцала, дисертантка продемонструвала готовність розширювати проблемний діапазон своїх наукових напрацювань, серед яких, можливо, і зіставно-порівняльні студії творчості Є. Гуцала і, скажімо В. Земляка чи М. Вінграновського як авторських варіантів «фільмованих» текстів.

Повнота викладення положень, висновків дисертації у публікаціях. Основні результати дисертації відображено в семи одноосібних публікаціях:

Основні результати дослідження відображено в 7 публікаціях: 4 статті у наукових фахових виданнях України з присвоєнням категорії «Б», 2 статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, 1 стаття, у яких додатково відображено результати дослідження.

**Публікації в періодичних наукових виданнях інших держав,
які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку
та/або Європейського Союзу**

1. Bulbachinska O. (2020) *Methodology of an artistic work poetics of cinema analysis*, Science and Education a New Dimension. Philology, Budapest, Hungary. Vol. VIII(65). Issue: 217. p. 12–14. ISSN 2308-1996
2. Бульбачинська Ольга Іванівна (2020), *Роль кінематографічних категорій ракурсу та ритму у відтворенні психологізму в романах «Улюмджі» та «Імпровізація плоті» Є. Гуцала*, Art and Science. Multilingual scientific journal. Tallinn. Estonia. Vol. 1 (1), с. 15–31. ISSN 2733-2004

**Публікації у виданнях, включених до переліку
наукових фахових видань України з присвоєнням категорії “Б”**

3. Бульбачинська Ольга Іванівна (2017), *Творчість Є.Гуцала: естетичні засади*, Синопис: текст, контекст, медіа, № 3 (19).
4. Бульбачинська Ольга Іванівна (2018), *Кінопоетика: реконструкція поняття*, Закарпатські філологічні студії. Випуск 3. Том 3. с. 24–28.
5. Бульбачинська Ольга Іванівна (2019), *Роман Є. Гуцала «Позичений чоловік»: кінематографічний вимір образотворення*, Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Філологічні науки, 2019. Випуск XVIII. с. 18–26.
6. Бульбачинська Ольга Іванівна (2019), *Приєм монтаж у формуванні художніх сенсів роману «Приватне життя феномена» Є. Гуцала*, Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки. Вип.3 (91). с. 7–15.

Публікація, у яких додатково відображено результати дослідження

7. Бульбачинська Ольга Іванівна (2017), *Провідні тенденції українського роману 60-80-х років XX століття*, Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, магістрантів, аспірантів і молодих учених. с. 6–13.

Апробація положень дослідження. Висновки та узагальнення дисертаційної праці О. Бульбачинської відображають основні положення усього дослідження. Вони пройшли апробацію на наукових конференціях різного рівня, були опубліковані у фахових українських та зарубіжних наукових виданнях.

Основні положення дослідження було обговорено на таких конференціях: VIII Міжнародній науковій конференції «*Літературний процес: трансгресії революцій*» (Київ, 2017 р.), II Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених, аспірантів та студентів «*Основні напрями розвитку наукових досліджень молодих учених*» (Переяслав-Хмельницький, 2017 р.), II Всеукраїнській науково-практичній конференції «*Актуальні проблеми літературознавства та мовознавства*» (Київ, 2017 р.), X Міжнародній науковій конференції «*Літературний процес: моделі, матриці, категорії*» (Київ, 2019 р.), Міжнародній конференції молодих учених (Київ, 2019 р.), VIII Фащенко-Фещенківських читаннях «*Сучасна українська література: пошуки, відкриття, дискусії*» (Одеса, 2019 р.).

На підставі вивчення тексту дисертації, наукових праць здобувачки та результатів автоматизованої перевірки на відсутність плагіату встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

Оцінка мови та стилю дисертації. Матеріал дисертації викладено логічно, з дотриманням норм наукового стилю. Структура дисертації відповідає логіці наукового дослідження, закладеної під час формулювання завдань.

Зміст, структура, обсяг, оформлення дисертації та кількість публікації відповідає вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів

від 06 березня 2019 року № 167 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

Ознайомившись із дисертацією О. І. Бульбачинської «Кінематографізм романів Євгена Гуцала 1980–1990-х років» та науковими публікаціями, у яких відображені основні результати дослідження, а також взявши до уваги обговорення під час фахового семінару, вважаємо, що дисертація є самостійним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальну інтерпретацію романів Є. Гуцала.

Під час дослідження отримані обґрунтовані висновки. Зміст дисертації відповідає поставленій меті, окреслені загальнонаукові методи знайшли адекватне застосування, сформульовані завдання зrealізовані повністю. Дослідження презентовано з дотриманням усіх чинних вимог. Наукові положення належним чином апробовано. У публікаціях відображені всі положення дисертації.

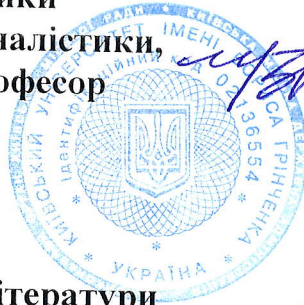
Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань та спеціальності, з якої вона подається до захисту. За науковим спрямуванням, новизною і практичною цінністю дисертація Ольги Іванівни Бульбачинської відповідає спеціальності 035 Філологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки. Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову освітньо-наукового рівня вищої освіти.

Ознайомившись із дисертацією О. І. Бульбачинської «Кінематографізм романів Євгена Гуцала 1980–1990-х років» та науковими публікаціями, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, а також, взявши до уваги результати фахового семінару, вважаємо, що: Дисертація «Кінематографізм романів Євгена Гуцала 1980–1990-х років» є завершеною науковою працею, у якій О. І. Бульбачинською отримано нові науково обґрунтовані результати, значимі для розвитку історії української літератури другої половини ХХ століття. Наукова праця О. І. Бульбачинської відповідає вимогам п. 10, 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого

постановою Кабінету Міністрів від 06 березня 2019 року № 167 (зі змінами), та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді для здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Рецензент

Професор кафедри журналістики та нових медіа Інституту журналістики, доктор філологічних наук, професор

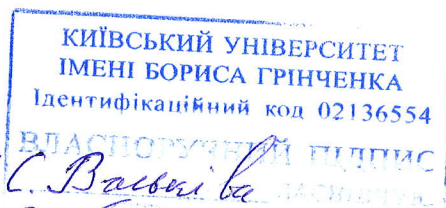

М. С. Васьків

Рецензент

Професор кафедри світової літератури Інституту філології, доктор філологічних наук, доцент

О. В. Гальчук

М. С. Васьків

О. В. Гальчук

проб. доц. С.ч. [Signature]
17.02.2021р